

ናይ ድኽነት ፖለቲካ

ተቋ	ክልል	መጠን ድኽነት	መብርሂ
1	ሐረሪ	6.30%	ከተማ
2	ድሬዳዋ	15.40%	ከተማ
3	አዲስአበባ	16.80%	ከተማ
4	ደቡብ	20.70%	
5	ሰሜን	22.40%	
6	ጋምቤላ	23.00%	
7	ዓፋር	23.60%	
8	አርጋሃ	23.90%	
9	አምሐራ	26.10%	
10	ቤንሻንጉል	26.50%	
11	ትግራይ	27%	
	ከፊት ሃገር	23.50%	

ናይ ድኽነት ፖለቲካ

ድሕሪ ምድምሳሰ ደርጊ፣ ምዕብልትን ብልፅግትን ኢትዮጵያ ኣብ ምፍጣር ዝግበር ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ከምቲ እዋን ብረታዊ ቃልሲ ልዕሊ ሃገሩ ኣሰተዋፅኦ ኣበርኪቱ እዩ። ድሕሪ ውድቀት ደርጊ ብዴሞክራሲያዊነቱ ተወዳዳሪ ዘይብሉ፣ ዓለምለኸዊ መዐቀኒታት ሙሉእ ብሙሉእ ዘማለኦ ሕገመንግስቲ ሃገርና ክትውንን ኣብ ምግባር ብህወሓት መሪሕነት ህዝቢ ትግራይን ዕዙዝ ግደ ነይርዎ። ብምጥቃስ ህዝቢ ትግራይ ካብቲ ናይ ፀልማት እዋን ተላቂቑ ናይ ሰላምን ነፃነትን ኣየር ከተንፍሰ ምጅማሩ፣ ኣብ ሃገሩ ማዕረ ተሰማዕነትን ዕድልን ረኺቡ ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ክውሰን፣ ኣብ ክልሉ ባዕሉ ንባዕሉ ከምሓድር፣ ብቋንቋኡ ክጥቀም፣ ባህሉ ከዕቢ፣ ክልሉ ከልምዕን ካብ ድሕረትን ድኽነትን ብምውፃእ ናብ ምዕብላት ሃገራት ተርታ ክሰለፍ ዕድል ብምርካብ እቲ ቀዲ ዓዎት ውፅኢት ቃልሲ እዩ። እዚ ዕድል ኣብ ምርካብን ናብ ጭቡጥ ተረባሕነት ኣብ ምምፃእ ህወሓት ዝለዓለ ተራ ነይሩዎ።

ድሕሪ ውድቀት ደርጊ ዝነበሩ 10 ዓመታት ብዋናነት ሰላምን ምርግጋዕን ምፍጣር፣ ዝተበተነ ናይ ደርጊ ሰራዊት እግሪ ተኸሉ ሰላማዊ ናብራ ክገብር ምግባር፣ ዴሞክራሲያዊ ሕገመንግስቲ ምሕንፃዕን ምፅዳቕን፣ ከምኡውን መሓውራትን ኣሰራርሓታትን ዴሞክራሲያዊ ስርዓት ሃገርና ምዝርጋሕ ትኹረት ዝተውሃቦም እንትኾኑ ምስ እዚ ጎና ጎኒ ናይ ሃገርና ናይ ኢኮኖሚ ዕብየት ናይ ድሕርሕሪት ጉዕዞ ጠጠው ብምባል ንቕድሚት ከሰጉም ምግባር'ውን ካልኣይ ትኹረት ዝተውሃቦ ጉዳይ እዩ ነይሩ። ምክንያቱ እዚ ድኽነት እንተየወገድካ ሉኣላዊነት ዝበሃል ነገር ኣይሕሰብን፣ ህዝብኻ ምቕላብ ኣቢዩካ ኣለሻ ሓገዝን ልቓሕን ፍቆዶ ዝማዕበላ ሃገራት ኣብ ልመና እናወዳልካ ሉኣላዊነት ነፃነት ሃገርን ህዝብን ዝበሃል ነገር የለን ብዝብል፣ ኣንፃር ድኽነት ክንረባረብ ኣለና ኢልና ህዝቢ ኣእሚንና ኣንፃር ድኽነት ሰፋሕቲ ምንቅስቓሳት ተገይሮም እዮም።

እቲ ምንቅስቓስ ልምዓት ብመንግስቲ ጥራሕ ዝፍፀም ዘይኮነስ ሰፊሕ ናይ ህዝቢ ተሳትፎ ዘረጋገፀ ብምጥቃስ፣ ምልኣተ ህዝቢ ከከም ተሳትፎኡ ተጠቓሚ ዝገበረ ብምጥቃስ፣ ፍትሓዊን ቀፃልነት ዘለዎን ዝበሃል ዕብየት እዩ ክረጋገፀ ኪኢሉ፣ ፣ ብፍላይ ዝተኸተልናዮ ናይ ልምዓት ስትራቴጂ ሕርሻን ገጠርን ዝመርሖ ኢኮኖሚያዊ ልምዓት ኮይኑ፣ ምስቲ ኣብዝሓ (85%) ኣብ ገጠር ዝነበር ህዝቢ ምጥቃስ ተተሓሕዞ ናይ ሃገርና ዕብየት ንመላእ ሓረስታይና ሒዞ ዝብገስ ብምጥቃስ ፍትሓዊነቱ ዘተሓትት ኣይኮነን። ኣብዞ ሰላማዊን ዴሞክራሲያዊን ቃልሲ ጉዕዞና ቀንዲ ፀላኢና ድኽነት ከምዝኾነ ብምርግጋዕ ኩሉ ዓቕምና ብምጥርናፍ የማነ ፀጋም እንተይበልና ከም ጋሪ ፈረስ ቃልሲና ኣንፃር ድኽነት ክነሕይል ይግባእ ብዝብል ኣንፈት ሳላ ዝተንቀሳቕስና ኣብ ምንካይ ድኽነት ዓበይቲ ዓዎታት ተመዝጊቦም እዮም። ስለዝኾነውን ኣብ ሃገርና ዝነበረ 45% መጠን ድኽነት ኣብዞ ሓዚ እዋን ብዕፅፊ ክንኪ ብምግባር ከም ሃገር ናብ 23.5% ምብፅሖ ሓደ ዓብዩ ዓዎት ልምዓታዊ መንግስቲና እዩ።

እዚ ድኽነት ናብዚ ብርኪ 23.5% ምብፅሖ ዝተፈላለዩ መንግስታዊን ዘይመንግስታዊ ኣካላት ብዝገበርዎ መፅናዕቲ ዝተረጋገፀን ኩሉ ዝረዳደኡን እዩ። እዚ ምቕናስ ድኽነት እዚ ዋላኳ ኣብቲ ኣሃዛዊ ዓቕኑ ኣዚዩ ውሑድ ኣፋላላይ

እንተሃለወውን ብመሰረታዊ ቁምነገሩ ናይ ዓለም ባንኪ፣ ናይ ዓለም ትካል ገንዘብን መፅሕፍት ዘ-ኢኮኖሚስት-ታይምስን ሓዊሱ ዝተፈላለዩ ዓለም ለኻዊ ትካላት ዝሰማመዑሉን ዝረዳደኡሉን እዩ። እዚ ለውጢ እዚ ብምስክርነት መንግስታዊን ዘይመንግስታዊን ትካላት ጥራሕ ዝረጋገፀ ዘይኮነስ ብጭቡጥ ኣብ መነባብሮ ህዝቢ ዝረእ ዝዕተርን ለውጢ እዩ።

መበገሲ ፅሑፍ

እዚ ምቕናስ ድኽነት ኣብ ሃገርና ኣመልኪቱ ናይ ኢትዮጵያ ስታትስቲክስ ኤጀንሲን ናይ ኢትዮጵያ ፕላን ኮሚሽንን ብሓባር ኣፅኒዖምዎ ዝተብሃለ ረጅሞ መፅናዕታዊ ፀብፃብ ሪፖርተር ጋዜጣ ኣውጺኦም ተባሂሉ ኣብ ማሕበራዊ ሚዲያ መዘራረቢ ኮይኑ ኣሎ። እዚ ዝቐረበ ሓፈሻዊ ውፅኢት ምቕናስ ድኽነት ከም ሃገር ዝተቐመጠ ምስቲ መሪሕ ውድብን መንግስትን ዝገምገሙዎ ተቐራራቢን ተመሳሳቢን እኳ እንተኾነ፣ ናብ ውሽጢ እትው ኢልካ ናይ ክልላት ውፅኢት እንትረእ ግን ተኣማንነቱ ናብ ሕቶ ዘእቱን መቐፅልታ እቲ ፀላእቲ ኣንፃር ህዝቢ ትግራይ፣ ኣንፃር ውድብና ህወሓትን ኣንፃር ክልል ትግራይ ዘውርድዎ ዘለዉ በለካ ለኽፀካ ኮይኑ እዩ ረኺቡዮ። እዚ ንምባል ዘደፋፍረኒ ኣብ ህልዊ ኩነታት ድኽነት ሃገርና ኣመልኪቱ ናይ ክልላት ዘለወኦ ደረጃ ድኽነት ዝሓዘ ፀብፃብ እዩ። እቲ ፀብፃብ እንትረእ

ተቋ	ክልል	መጠን ድኽነት	መብርሂ
1	ሓረሪ	6.30%	ከተማ
2	ድሬዳዋ	15.40%	ከተማ
3	አዲስአበባ	16.80%	ከተማ
4	ደቡብ	20.70%	
5	ሶማሌ	22.40%	
6	ጋምቤላ	23.00%	
7	ዓፋር	23.60%	
8	ኦሮሚያ	23.90%	
9	አምሓራ	26.10%	
10	ቤንሻንጉል	26.50%	
11	ትግራይ	27.00%	
	ከም ሃገር	23.50%	

ድሕሪ ተሃድሶ ኣብ ዝሓለፉ 17 ናይ ልምዓትን ህንፀት ስርዓት ዲሞክራሲን ዓመታት ኣፈፃፀማ መደባት ኣመልኪቱ ኣብ ዝግበሩ ገምጋማትን ናይ ተሞክሮ ልውውጣትን ከምንሪኡን ንሰምዖን ዝነበርና ትግራይ ኣብ ድኽነት ተኮር መደባት ምፍፃም ብፍላይ ድማ ህዝቢ ኣለዓዲልካን ኣሳቲፍካን (ብመልክዕ ልምዓታዊ ሰራዊት) ኣብ ምፍፃብ ብምድልነት ትፍለጥ ከምዝነበረትን ናይ መንግስትን ናይ ውድብን ፀብፃባትን ሚዲያታትን ከምኡውን ዘይመንግስታዊን ገበርቲ ሰናይን ዝሕብርዎ ዝነበሩ ሓቂ እዩ። ይኹንምበር ብመሰረት እዚ ተኻይዶ ዝበሃል ዘሎን ኣብ ዝሓለፈ ሰሙን ዝወፀን ውፅኢት መፅናዕቲ እንትረእ ትግራይ ክልል ጭራ ኩላን ክልላት ሃገርና ከምዝኾነት

የሬኤና፡፡ እም እዚይስ ናይ ብሓቂ ነቲ ጭቡጥ ኩነታት ዘርኢ ድዩ? እቲ መዐቀኒ ደረጃ ድኽነት እንታይ ድዩ? እዞም ሕቶታት ንምምላስ ትርጉምን መዐቀኒን ድኽነት ምርኣይ የድሊ፡፡

ድኽነት ትርጉሙ እንታይ እዩ ?

ውድብ ሕቡራት መንግስታት ንድኽነት እንትገልጹ “ብመሰረቱ ድኽነት ማለት ኩሎም ኣማራጺታትን ዕድላትን ብምስኣን ክብሪ ወዲሰብ ዝትንክፍ ከምዝኾነ፤ ድኽነት ኣብ ምንቅስቃስ ማሕበረሰብ ንጡፍ ተሳትፎ ንኺይግበር ኣሲሩ ዝሕዝ ከምዝኾነ፤ ድኽነት ማለት ንቤተሰብካ ክትቅልብን ክትከድንን ዘኾነል ዓቕሚ ዘይምህላው፣ ደቕኻ ንክተምህርን ክተሓከምን ዓቕሚ ዘይምርካብ፣ ንዕለታዊ ጉርስኻ ትረኽበሉ ስራሕ ወይ መሬት ዘይምህላው፣ ናይ ልቓሕ ዕድል ዘይምርካብ ማለት እዩ፡፡ ድኽነት እንትንብል ውሕስና ኣልቦ፣ ኩሉ-መዳዖዊ ዓቕሚ ኣልቦ፣ ዝተገለለ ውልቀሰብ፣ ቤተሰብን ማሕበረሰብን ዝፈጥር ማለት እዩ፤ ድኽነት ማለት ንኣዲጋ ዝተቐለበን ዕድል ፅሩይ ዝስተ ማይ ዘይብሉን ንጥዕናን ንምንባርን ዘይምቑ ከባቢ ምህላው ማለት እዩ፡፡ ብሓቂ ድኽነት ማለት ከም ሰብ፣ ከም ህዝቢ፣ ከም ሃገር ክብርን ሉኣላዊነትን ሰሊቡ ኣብ ቅድሚ ዓለም ብነፃነት ከም ሃገርና ጠጠው ክንብል ዘየኾነልና ሕማም ኣልምሲን ቀንዲን ተወዳዳሪ ዘይብሉ መብረሲ ህዝቢ እዩ”፡፡ ኢሉ ይገልጹ፡፡

መዐቀኒ ድኽነት

ድኽነት እንትብሃል ኣብ ክልተ ክፈልካ ይረኣ፡፡ እሱውን ሚሕር/ሕሱም ድኽነት Absolute poverty ከምኡውን ኣጠቓላሊ ድኽነት Overall poverty ኢልካ ምርኣይ ይከኣል፡፡

ሚሕር/ሕሱም ድኽነት Absolute poverty

ሚሕር/ሕሱም ድኽነት Absolute poverty ፍፁም ድኽነት ኮይኑ መግለጺኡውን ዓብዪ ሕፅረት መሰረታዊ ድሌታት ወዲ ሰብ ወይከዓ ስእነት ዝብላዕ ምግብ፣ ስእነት ፅሩይ ዝስተማይ፣ ስእነት ንፅህናኡ ዝሓለወ ዓይንምድሪ፣ ስእነት ግልጋሎት ጥዕና፣ ስእነት ትምህርትን ሓበሬታን እዮም፡፡ እዚውን ሰኣን እቶት ዝሰኣን ጥራሕ ዘይኮነስ ሰኣን ተበፃሕነት ሽግር ወይከዓ ዘይምህላው ግልጋሎትውን እዩ፡፡ ብሓቂ ኣገላልፃ ሚሕር/ሕሱም ድኽነት Absolute poverty ክንብል ከለና ብተኽ ማለትና እዩ፡፡

ኣጠቓላሊ ድኽነት Overall poverty

ኣጠቓላሊ ድኽነት Overall poverty እንትብሃል ድማ ድኽነት ኮይኑ ዝተፈላለዩ መልካዓት ዘለዎ ኮይኑ መግለጺኡ ከዓ ናይ እቶት ወይከዓ ገንዘብ ሕፅረት ብምህላው መሰረታዊ ድሌታት ወድሰብን መሰረታዊ ግልጋሎታትን ክትረክብ ወይ ክተረጋግፅ ዘይምኽኣል እዩ፡፡ ብኻሊኦ ኣብሃህላ ብምኽንያት ሕፅረት እቶት ወይ ብምኽንያት ምንኣስ መፍረይነት ጥምየት ምክልኻልን ዝተመጣጠነ ምግብ ዘይምርካብን፣ ሓሚምካ ክትሕከም ዘይምኽኣል፣ ትምህርትን መሰረታዊ ግልጋሎታትን ንምርካብ ዓቕሚ ምሕፃር፣ ብምኽንያት ሕማምን ሕፅረት ሕክምናን ሞት ምውሳኽ፣

ሕፃናት ገዛ ወይ ናይ መፅለሊ ፀገም ምህላው፣ ዘይምቸው ከባቢን ማሕበራዊ ምግላልን ዝመሳሰሉ ሕፃናታት ዘጠቓለሉ እዮ። ኣጠቓላሊ ድኽነት ኣብ ማሕበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊን ፖለቲካዊን ጉዳያት ማሕበረሰብ ውሳኔታት ክትሳተፍ ዘይምኽኣልውን ሓደ መግለጺ እዮ።

እም እዚ ፍፁም ድኽነት ንምጥፋእን ኣጠቓላሊ ድኽነት ንምቕናስን እንታይ ስጉምቲ ተወሲዶ? ኣብ ምንታይ ደረጃ ኺኣሎ?

ሙብዛሕቱ ዝሰማመዐሉ መጠን ወይ ከዓ ደረጃ ጠቕላላ ድኽነት ሕብረተሰብ ንምፍላጥ፣ ዝስዕቡ 8 መዐቀቢታት መሰረታዊ ድሌት ወዲሰብ ዘለዎ ቀረብ ምፍላጥ ኣገዳሲ ይኸውን። እዞም መዐቀቢታት እዚኣም 1) መግቢ ውሕስና፣ 2) ቀረብ ዝስተ ፅሩይ ማይ፣ 3) ናይ ንፅህና ቀረባት (ሽቓቕ) ቀረባት፣ 4) ግልጋሎት ጥዕና፣ 5) መፅለሊ፣ 6) ተበግሕነት ትምህርቲ፣ 7) ተበግሕነት ሓብሬታን 8) ቀረብ መሰረታዊ ግልጋሎታት (መንገዲ፣ ስልኪ፣ ኤሌክትሪክ ወዘተ) እዮም።

ኣብ ሕድሕድ መዐቀቢ ዝህሉ ዝርዝር ስራሕቲ እንታይ ይመስል? እዚ ሕሱም ድኽነት ንምቕናስ ዝተሰርሑ ስራሕቲ ኺ እንታይ እዮም? ክልልና ዝፈፀመቶም ኣብ ሕድ ሕድ ነጥቢ ኺ እንታይ ይመስሉ? ምስ ካልኣት ክልላት እንትነፃፀር ከ? ዝብሉ ሕቶታት ምርኣይ የድሊ።

1) ምግቢ ውሕስና፣

- ከም ትግራይ ክልል ምግቢ ውሕስና ክልልና ንምርግጋፅ ሰፋሕቲ ስራሕቲ ተሰሪሖም እዮም። ብሃገር ደረጃ ካብ ዝተጣየሻ 25 ናይ ሕርሻ ኮሌጃት እተን 3 ወይከዓ 12% ኣብ ትግራይ ዝርከባ እንትኹና ልዕሊ 4000 ናይ ሕርሻ ኤክስቴንሽን ስራሕተኛታት ብምስልጣን ሓረስታይ ትግራዊ ዝነበሮ ናይ ማሕረስ ዓቕሚ ብዘመናዊነት ክቃነን ዘመናዊ ቴክኖሎጂን ምሩፅ ዘርኢን ማዳበርያን ክጥቀምን ብምግባር መፍረይነት ሕርሻ ብዕፅፊታት ክዓቢ ኣኸኢሉ እዮ። ንኣብነት ቅድሚ ተሃድሶ ዝነበረ ዓመታዊ 7 ሚልዮን ኩንታል መፍረይነት ዝራእቲ ናብ ልዕሊ 30 ሚልዮን ኩንታል ክዓቢ ኪኢሉ እዮ። ትግራይ ኣብ ምትእትታው ሓደሽቲ ቴክኖሎጂታት ብሃገር ደረጃ ከም ሞዴል ትጥቀስ ክልል እንትትኹን ብገለ ገለ ወገናት ህዝቢ ትግራይ ናይ ሓደሽቲ ቴክኖሎጂታት መሞከሪ ትገብርዎ ኣለኹም፣ ብዘይድላዩ ኣገዲድኩም ክጥቀም ትገብሩ ኣለኹም ብዝብል እንትኹሉ ይስማዕ ነይሩ ሓዚውን ነዚ ዝብሉ የለውን ማለት ኣይኮነን። ግንድማ ሓረስታይ ትግራዊ ሳላ እዞም ቴክኖሎጂታት እዚኣቶም ዝተጠቐመ ኣብ መፍረይነቱ ዓብዩ ለውጢ ክመፅእ ኪኢሉ እዮ፤
- ኣብ ከተማ መዳይ እውን እንተኹን ብፍላይ ናይ ደኣንት ውዳበታት ብምጥያሽ ናይ ልቓሕ ኣቅርቦት ክረኽቡ ብምምቕቓው፣ ስልጠናታት ብቐረባን ብነፃን ብቴክኒክን ሞያን ኮሌጃት ክወሃቡ ብምግባር ዝተሰርሑ ስራሕቲ ያዲስ ዘብል እዮ። ኣብ ዕዳጋ ምትእስሳር መዳይውን ዝተፈላለዩ ናይ መንግስቲ ፕሮጀክታት ከም ሲድ-ማኒ ተቆረረን ንሓደሽቲ ምሩቓት ዩኒቨርሲቲን ኮሌጃትን ብምፍላይ ኣብዚኤን ገንዘብ ሞህሊሎም ናብ

ካለእ ስራሕ ንክዋፈሩ ብምግባር ፅቡቓት ስራሕቲ ተሰሪሖም እዮም። ኣብ ኮብል-ሰቶን ምንጻፍ፣ ኣብ ሓሸዋን ማዕድናትን በቢዓመቱ ብኣማኢት ኣሸሓት ዝቐፀሩ መናእሰይ ናይ ስራሕ ዕድል ብምርካብ መበገሲ ካፒታል ክረኽቡ ተገይሩ እዮ። ዕዳጋ ምትእስሳር እንትበሃል ምስ ናይ መንግስቲ ፕሮጀክታት ጥራሕ ዘይኮነስ ደኣንት ንደኣንት ክተኣሳሰሩ ኣብ ምግባር ፅቡቓት ውፅኢታት ተራእዮም እዮም። ብበዝሒ ደኣንት ምውዳብን ናብ ስራሕ ምትእስሳርንውን እንትረኣ ንትግራይ ናብ ድሕሪት ወይከዓ ጭራ ዘስርዕ ምንም ምኽንያት የብሉን።

- እዚ ጉዳይ ናይ ኢትዮጵያ ፕላን ኮሚሽንን ናይ ኢትዮጵያ ስታትስቲክስ ኤጀንሲን ሓዊሱ ማንም ዝሪኦ ሓቂ እኳ እንተኾነ ግን ድማ ካብቲ እዞም መንግስታዊ ትካላት ዘቕረብዎ መፅናዕቲ ግን ትግራይ ጭራ ኩለን ምግባሮም ኣብ ተኣማንነቱ የጠራጥር። ትግራይ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝተገለፀ ብሞዴልነት ትረኣ ክልል ብምንታይ ምኽንያት ኣብ መዳይ መፍረይነትን ብምግባር ዓርስኻ ምኽኣልን ብክልላት ደቡብ፣ ሶማሌ፣ ጋምቤላ፣ ዓፋር ትብለፅ? ዘይተመለሰ ሕቶ። እሞ ብሓቂ ኣብ መፍረይነትን በዘን ክልላት ተበሊፃ ማለት ድዩ?

2) ቀረብ ዝስተ ፅሑፍ ማይ፣

- ቀረብ ዝስተ ማይ ሓደ መዐቀኒ ደረጃ ድኽነት እንትኸውን ኣብዚ መዳይ ክልል መንግስቲ ትግራይ ቀረብ ዝስተማይ ዓብዪ ትኸረት ብምሃብ በቢዓመቱ ኣማኢት ሚልዮናት ብምምዳብ ዓበይቲ ስራሕቲ ተሰሪሖም እዮም። ኣብዚ መዳይ ክልል ዝጥቀሙሎም ስታንዳርድ ብምቕማጥ እናዓቀነ ኣብቲ ስታንዳርድ እንትበገሕ ነቲ መዐቀኒ ስታንዳርድ እናማሓየሽ ሰፋሕቲ ስራሕቲ ተሰሪሖም እዮም። ኣብዚ ምስ ዝተፈላለዩ ናይ ተፈጥሮን ናይ ገንዘብን ዋሕዲ ኣሉታዊ ፅዕንቶ እንተሃለወውን መንግስቲ ግን ክንዲ ዝዓቕሙ ኢንቨስት ገይሩ እዮ።
- ኣብዚውን ብጭቡጥ ብዝተገበረ ምንቅስቓስ ናይ ትግራይ ብፅሒት ሽፋን ማይ ካብ ናይ ክልላት ሶማልን ዓፋርን ይትሕት እዩ ዝብል መፅናዕቲ መእመናይ ክኸውን

3) ግልጋሎት ጥዕና፣ ከምኡውን 4) ናይ ንፅህና ቀረባት (ሽቓቕ) ቀረባት፣

- ኣብዚ መዳይውን ኣብ ክልልና ዝተሰርሑ ስራሕቲ ብሃገር ደረጃ ከም ሞዴል ዝውሰድ ጥራሕ ዘይኮነስ ከም ኣፍሪካ ይኹን ብዓለም ደረጃውን ኣድናቆት ዝረኽበ ስራሕ እዩ ተሰሪሑ። ብፍላይ ኣብ ምክልኻል ኣድሂቡ ዝተሰርሐ ናይ ጥዕና ናይ ኤክስቴንሽን ስራሕቲ፣ ከም ክልልውን ሓደ ናይ ልምዳዊ ሰራዊት ምንቅስቓስ ዝተርኣየሉን ውፅኢት ዝተመዘገበሉን ዝበሃል ኣብ መዳይ ጥዕና እዩ። ሞት ኣዴታትን ህፃናትን ንምቕናስ ዝተሰርሐ ስራሕቲ ኣዴታት ኣብ ጥዕና ትካል ክወልዳ ብምግባር፣ ሕድሕድ ወረዳ ምስ ጣብያታታ ዘራኽብ ፅርግያ ብምስራሕ፣ ኣምቡላንስ ክትኣትው ብምግባር ዘተባብዕ ውፅኢት ተመዝጊቡ እዩ። ሕድሕድ ጣብያ ናይ ጥዕና ትካል ንክህልዎ ካብ ናይ መንግስትን ከምኡውን ካብ ናይ ህዝቢ ጉልበትን ገንዘብን ብተወሳኺ

ብናይ ግዲሳት ተጋሩ አስተዋፅኦ፤ ብናይ ማሕበር ልምዳት ትግራይን ካልኦት ገበርቲ ሰናይን ምንቅስቃሴ ናብ ሕድ ሕድ ጣብያ ንምብጻጽ ሰፊሕ ስራሕ ተሰሪሑ እዩ።

- እሞ እዙኹሉ ብናይ ህዝቢ፣ መንግስትን መዳርግቲ ኣካላትን ገንዘብን ጉልበትን ዝተሰርሐን ከም መርኣዖ ዝውሰድን ብምንታይ መዐቀኒ ወይ ግብጢት Calculation ደኣ እዩ ትግራይ ካብ ሃገርና ጭራ ዝተሰርዐትሉ? እሞድማ እተን ገና ዓቢይቲ ዝበሃላ ክልላት ብሓቂ ድዩ ኣብ ጥዕና ተበግሕነት፣ ኣብ ተሳትፎ ሕብረተሰብ ኣብ ምንቅስቃሴ ጥዕና ንትግራይ በሊፀን። ሕጫጨ እዩ እዚ።

5) ተበግሕነት ትምህርትን 6) ተበግሕነት ሓበሬታን

- ተበግሕነት ትምህርቲ ውን ከምቲ ናይ ጥዕና ብተመሳሳሊ መንገዲ ብናይ መንግስቲ፣ ህዝቢ፣ ገበርቲ ሰናይን መዳርግቲ ኣካላትን ሰፊሕ ስራሕቲ ብምስርሑ ኣብ ትግራይ ተበግሕነት ትምህርቲ ካብቲ ናይ ሃገር ተበግሕነት ዘሎ ብላዕሊ ወይከዓ ሓደ ሲሶ (1/3) ህዝቢ ትግራይ ኣብ መኣዲ ትምህርቲ ይርከብ።
- እሞ ሓዚውን ብምንታይ መዐቀኒ ደኣ እዩ ትግራይ ጭራ ኮይና። እዚውን ካብ ሕጫጨ ወፃኢ ካሊኦ ክበሃል ኣይከኣልን።

7) መፅለሊ፣

- መፅለሊ ካብቶም መሰረታዊ ድሌታት ወዲሱብ ሓደ ኮይኑ ኣብዚ ውን እንተኾነ ትግራይ ጭራ እያ ንምባል ጭቡጥ መረዳእታ ክቐርብ ኣይኽእልን። ካሊኦ ተሪፉ ምስ ቆዋሚ ሰፈር ዘይብሎም ተንቀሳቐስቲ ኣርባሕቲ እንስሳ ኣወዳዲርካ ድሕሪት ምስራዕ ዘይምኽንያታዊ እዩ።

8) ቀረብ መሰረታዊ ግልጋሎታት (መንገዲ፣ ስልኪ፣ ኤሌክትሪክ ወዘተ) እዮም።

- ኣብ ቀረብ መሰረታዊ ግልጋሎታት (መንገዲ፣ ስልኪ፣ ኤሌክትሪክ ወዘተ) መዳይ እንትረኣ ብክልተ ገፅ ይህነፅ። ገሊኡ ብፌደራል መንግስቲ እንትኸውን ገሊኡ ድማ ብክልል መንግስቲ ዝሰራሕ እዩ። ብፌደራል መንግስቲ ዝሰርሑ መሰረተ ልምዳታት ፍትሓዊ ብዝኾነ ብመሰረት ቀመርና ዝሰራሐልና እንትኸውን ኣብ ኣስፋልት መንገዲ፣ ኣብ መብራህቲ፣ ኣብ ስልኪ መዳይ ክልል ትግራይ ካብ ኩለን ክልላት ዝተሓተ ብፅሒት ኣለዎ ክንብል ኣይንኽእልን። እኳደኣስ ኣብ ገሊኡ ብክልል መንግስቲ ብዝተሰርሑ መንገዲታትን ካልኦት መሰረተ ልምዳትን ምኽንያት ቀልጢፉ ዝኣተወ ስልክን መብራህትን እንተዘይሃሊዩኳ።
- ብክልል መንግስቲ ዝሰራሕ መሰረተ ልምዳት ድማ ካብ ማንም ክልል ንላዕሊ ናይ ህዝቢ ጉልበት ብምጥቃም ሰፋሕቲ መንገዲታት ዝሰራሑን ዝሓሸ ዝርገሐ ዘለዎ እንተዘይኮይኑ ብድሕሪት ወይከዓ ጭራ ዘሰርዕ ዮብልናን።

ካብቲ መፅናዕቲ ተገይሩ ተባሂሉ ዝተዘርገሐ መረዳእታ እንዕዘቦ ነገር እንተሃለወ ሓደ ናይ ኣዲስ ኣበባ፣ ናይ ድሬዳዋን ናይ ሃረሪን ውፅኢት እንትረኣ 16.80%፣ 15.40%፣ 6.30% ብተኸታታሊ እዩ። ካብዚ ምርዳእ ዝከኣል ኣብ

ከተማታት ዘሎ መጠን ድኽነት ካብ ናይ ክልላት (ብጥማር ናይ ገጠርን ከተማን) ኣዚዩ ዝሓሸ ከምዝኾነ እዩ። እዚ ምኽንያታዊ እዩ ምኽንያቱ ኣብ ላዕሊ ዘለዉ መዐቀቢታት መሰረት ገይርካ እንትረክ መብዛሕቶም ካብቶም 8 መዐቀቢ ኣብ ከተማታት ዝሓሸ ኮይኖም ስለዝርከቡ። እዚ ሓቂ እንተወሲድና ብሃገር ደረጃ (ብኢትዮጵያ ደረጃ) ኣብከተማ ዝነብር ህዝቢ በዝሒ እንትረክ ናብ ከባቢ 20% ዝፀጋፀ እንትኾን ኣብ ትግራይ ዘሎ ኩነታት እንትረክ ግን ከባቢ 30% እዩ። በዚውን ከትርኢ ከለኻ ብመሰረት እቲ ተፀኒዑ ዝበሃል ዘሎ ውፅኢት እንትንፀዘብ 20% ዘይኸውን ህዝብን ኣብ ከተማ ዝነብር ወይ ከዓ ልዕሊ 80% ህዝብን ኣብ ገጠር ዝነብር ህዝብን ን30% ህዝብ ኣብ ከተማ ዝነብር ትግራይ ቀዲመናኦ ይብለና ኣሎ። ካብዚ ምርዳእ ዝከኣል እቲ ውፅኢት መፅናዕቲ ኣብ ጭቡጥ ኩነታት ዘይተመሰረተ፣ ካብ ህልዊ ኩነታት ወፃኢን ዘይምኽንያታዊን እዩ።

እም ትግራይና ብሓቂ ብደረጃ ድኽነትን ጭራ ኩለን ክልላት ዝብልስ ተኣማኒነት ኣለዎ ዶ?

ኣብ ላዕሊ ብዝረከናዮም መዐቀቢታት ትግራይ ዋላኳ ኣብ ምንካይ ድኽነት ቅድሚት ክትሰራዕ ዝግበኣ እዩ ኢልካ ደፈርካ ንምዝራብ ብቁፅ እንተዘይኮነ፣ ጭራ ኩለን እያ ኢልካ ንምዝራብ ግን ፈፂሙ ዘድፍር ሓቅን ጭቡጥ ኩነታትን የለን። ኣብዚ ሕዚ እዋን ፀላእቲ ህዝቢ ዝኾኑ ሓይሊታት ትምክሕትን ፀብብትን ህዝቢ ትግራይ ካብ ካልኣት ህዝብታት ኢትዮጵያ፣ ከምኡውን ካብ ውድቡን መንግስቲን ንምፍላይን ነቓዕ ክፈጥሩን ዘይፍንቅልዎ እምኒ የለን። ፡ ንኣብነት ኣብ ክልል ኣምሓራን ኣብ ክልል ኦሮሚያን ዘለዉ ዕግርግራት እንተራኢና ትምክሕትን ፀብብትን ሒዞምዎ ዝወፁ ጭርሖታት እንትንፀዘብ ልዕልነት ትግራዊዎ ዮብቅዕ፣ ልዕልነት ህወሓት ጠጠው ይበል፣ ዝብሉ መሰረት ዘይብሎም ጠቐነታት እንትጭርሑ ንርኢ። ኣብዚ ሒዝናዮ ዘለና ዴሞክራሲያዊ ስርዓት ህዝቢ በቢክልሉ ዘዝመስሎ ይኾነኒ ዝብሎ መራሕቱ ዝመርፀሉ ኩነታት እናሃለወ፣ ካብዚ መረፃ ወፃኢ ካሊእ ኣሰራርሓ ከምዘየለ እናተፈለጠ፣ ኣበቢ ክልሉ ብጭቡጥ ዝመርሕ ዘሎ ኣካል፣ ባዕሉ እቲ ህዝቢ ብዓሰርተ ኣፃብዕቱ ዝመረፀ ይኾነኒ ዝበሎ ውድብ እናሃለወ ልዕልነት ትግራይ ወይ ድማ ህወሓት ምባል ቅጥፈትን ዘይቅኑዕ ናይ ፀረ ህዝቢ ምንቅስቓስ እምበር ካሊእ ክኾን ኣይክእልን።

ብቲ ካሊእ መዳይ ድማ ኣብ ውሽጢ ክልልና (ትግራይ) ገለ ገለ ፀብብትን እዚ ፌደራላዊ ስርዓት ዘይጥዕምም ኣካላት ንህዝቢ ትግራይ ሓለይቲ መሲሎም ምስ ኣሓት ብሄር ብሄረሰባት ሃገርና ከባእሱ ልዕሊ ሃገርካ ተቓሊስካ ዋላኣንቲ ኣይረኽብካን፣ ልዕሊ ሃገርካ ክትረክብ ይግበኣካ ነይሩ፣ ናይ ፌደራል ናይ ስልጣን ቦታኻ ተመንጢልካ፣ ብፍላይ እገለን እገለን ህዝብን ውድብን ኣንፃርካ እዮም ዝለዓሉ ዘለዉ፣ ኣብ ሜጋ ፕሮጀክታት ትጓነ ኣለኻ፣ ኣብ ኣስፋልት ዝርገሐ ኣብ ኣመዳድባ ባጀት ትብደል ኣለኻ ወዘተ ዝብል፣ ልክዕ ከምቲ ካብቲ ካብ ትግራይ ወፃኢ ዘለዉ ትምክሕትን ፀብብትን ዝብልዎ ዘይፍለን ተመጋጋቢን በለካ ለኽዐካ እንትብሉ ንዕዘብ።

እዚ ከይኣክል ድማ ናይ ኢትዮጵያ ፕላን ኮሚሽንን ናይ ኢትዮጵያ ስታትስቲክስ ኤጀንሲን ኣፅኒዕዎ ዝተብሃለ ዘይሚዛናዊ መረዳእታታት ብምሓዝ **“ኣይበልናንዶ”** ዝዓይነቱ ህወሓትን መንግስቲ ትግራይን ውግንናኦም ንህዝቢ

ትግራይ ዘይኮነ ንካልኣት ህዝብታት እዩ፡ ህዝቢ ትግራይ ኣብ ድኽነት ክነበር ይገብርዎ ኣለዉ ዝብል ጠቕኒታት ይነፍሑ ኣለዉ።

ብካሊ እ ገፅ ድማ ካብ መንገዲ ልምዓትና ወጊና ናብ ኩናትን ብርሰትን ንክንኣቱ ኣይሰላም ኣይኩናት ርክብ ኢትዮ ኤርትራ ዮብቅዕ፡ ሻዕብያ ክድምስስ ኣለዎ፡ ሻዕብያ ንህዝቢ ኢትዮጵያን ንህዝቢ ኤርትራን ዘይጠቅም ፀረ ህዝቢ ስለዝኾነ ንሕና ኢትዮጵያውያን ኬድና ንደምስሶ ወዘተ ዝብሉ ፀረ ህዝቢ ዝኾኑ ፕሮፖጋንዳታት ይንዘሉ ኣለዉ።

ናይዚ በለካ ለኽዐካ ቀንዲ ዕላማ ንህዝቢ ትግራይን ንህዝቢ ኢትዮጵያን ብምሕሳብ፣ ንህዝቢ ሓላይይ ምዃን ዘይኮነስ፣ መሪሕ ውድብን መንግስትን ጀሚሮምዎ ዘለዉ ብዑምቆት ናይ ምህዳስ መደብን ኣንፃር ክራይ ኣካብነትን ቃልስን ንምኹላፍን ኣንፈቱ ንምዝባዕን ዝፃለመ ተንኮል ፀላእቲ ህዝብን እዩ።

ውድብን መንግስትን ጀሚሮምዎ ዘለዉ ብዑምቆት ናይ ምህዳስ መደባት ቃልሲ ኣንፃር ክራይ ኣካብነትን ኔትዎርክን፣ ቃልሲ ኣንፃር ትምክሕትን ፀብብትን፣ ቃልሲ ምፅራይ ውሽጠ ውድብ ምዕዋት ማለት ንሃገርና ዳግም ዝላይ ንክተምፅእ ዝገብርን ሓደ ዓብዩ ፈተና ንምስጋር ዝግበር ቃልሲ ምዃኑ ፈታዊን ፀላኢን ዝፈልጦ ሓቂ እዩ። እዚ ፈተና ምስጋር ማለት ድማ ንፀላእትና ዓብዩ ውድቀትን እንተነኣሰ ንቐፃሊ 10 ዓመታት ትሕቲ መሬት ዝቐብር ብምዃኑ እዚ ፈተና ተሰናኺልና ክንወድቕ ዝገብርዎ ፋሕጠርጠር ምዃኑ ተገንዚብና፣ ብዑምቆት ናይምህዳስ መደብና ኣንፈቱ ከይስሕት ኩሉ ፈታዊ ህዝቡን ሃገሩን ክረባረብን ኣብ ክሊ ተሃድሶ እጃሙ ከወፊት ይግባእ።

ኣብዚ ሕዚ እዋን ዝገጥም ዘሎ ዘይምርግጋዕ ቀንዲ ምኽንያቱ **ልዕልነት ተጋሩ ወይከዓ ህወሓት ስለዝነገሰ፣ ወይከዓ ዘይፍትሓዊ ፌደራላዊ ስርዓት ስለዝኾነ ዘይኮነስ፣ ኣመራርሓና ብኔትዎርክን ብክራይ ኣካብነትን ተኣሳሲሩ፣ ዝቆመሉ ዕላማን መስመርን ዘገገዑ ብፀቢብነት፣ ብትምክሕቲ፣ ብኔትዎርክን ብክራይ ኣካብነትን ተቆላሊፉ ነገሳዕሉ ናይ ቁማር ፀወታ ወይከዓ ኣብ ናይ ዜሮ ድምር ፀወታ ብምፅማዱ ስርሑ ረሲዑ ኣደዳ ትምክሕትን ፀብብትን ክንኮን ስለዝገበረና እዩ።** ብምዃኑውን ካብ 2008 ዓ.ም. ጀሚሩ ንመመላእታ ክልተ ዓመታት ሃገርናን ህዝብናን ብፀረሰላም ሓይሊታት ናይ ጥፍኣት ተግባራዮም ከም ማይ ነሓስ እናሻቡ እንትፈሰልና ይረክ ኣሎ። ስለዚ ናይዚ ሕግም ፈውሱ ድማ እቲ ተጀሚሩ ዘሎ ብዑምቆት ናይ ምህዳስ መደብ ኣጠናኺርካ ብብልሒ ክቐፅል ብምግባር ምስቲ ብዑምቆት ምህዳስ ክስጉም ዝኽኣለ ዕድል ዝረኽበሉ፣ ዘይከኣለ ክሳለ ብምግባር፣ ዝተሸኸለን ንጉዕዞ ህዳሴና ዕንቅፋት ዝኾነን ድማ ምእንቲ ህዝቢ፣ ምእንቲ ሰማእታትን ምእንቲ መስመርን ብዘይንሕስያ ቆሪፅካ ብምእላይ ናብቲ ትኽክለኛ ናይ ፍጥነት ቦታና ምምላስ ጥራሕ እዩ መፍትሒኡ።

**ህዳሰ ኢትዮጵያ
ጥቅምቲ 10፣ 2010 ዓ.ም.**